

**PROF. DR. ŞERİF AKTAŞ İLE TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI
ÜZERİNE SÖYLEŞİ**

Muhsine BÖREKÇİ*

Börekçi: Dergimizin bu sayısındaki söyleşi konuğumuz, edebiyat bilimi ile uğraşanların yakından tanıdıkları bir isim: Prof. Dr. Şerif AKTAŞ. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde yetişen, pek çok bilim adamı yetiştiren, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesinin bu günkü durumuna gelmesine dekan olarak önemli katkı sağlayan Hocamız, 2005 yılında Türk Dili ve Edebiyatı programını hazırlayan komisyonda bulundu. Bu nedenle program hakkında düşüncelerini almak istedik.

- Hocam, sizin Türk edebiyat bilimine yeni yaklaşımlar kazandıran eserlerinizi hepimiz biliyoruz. Ancak öz geçmişinizi merak ediyoruz. Kısaca anlatır mısınız?

Ş. Aktaş: 15.02.1945 tarihinde Erzincan'ın Refahiye ilçesine bağlı Pınaryolu Köyünde doğdum. İlkokulu doğduğum köyde, ortaokulu Refahiye'de okudum. 1960 yılında parasız yatılı lise imtihanını kazanarak Erzurum Lisesinde öğrenimimi sürdürdüm. 1963'te liseyi bitirdim. 1963-1967 arasında Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde yükseköğrenimimi tamamladım. 29.07.1967 tarihinde Bayburt Lisesinde edebiyat öğretmeni olarak göreve başladım. 1970-1974 arasında Erzincan Ticaret Lisesinde edebiyat öğretmeni olarak çalıştım. Edebiyat öğretmeni olarak görev yaptığım yıllarda, Prof. Dr. Kaya Bilgegil'in yönetiminde hazırladığım "Refik Hâlid Karay'ın Eserleri Üzerine Bir Araştırma" adlı tez ile, 14.12.1973'te edebiyat doktoru unvanını aldım. 01.03.1974'te Kâzım Karabekir Eğitim Enstitüsü Edebiyat Öğretmenliğine atandım. 19.07.1975'te Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde uzman olarak çalışmaya başladım, 1976'da aynı fakültede doktor asistan oldum. 06.05.1978-26.12.1979 tarihleri arasında Atatürk Üniversitesi tarafından Fransa'ya gönderildim.

* Doç.Dr. Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim fakültesi Öğretim Üyesi.

“Ahmed Rasim’in Eserlerinde İstanbul” adlı tez ile 11.10.1981’de doçent oldum, 20.10.1987’de profesörlüğe yükseltildim. 25.05.1989-25.05.1995 tarihleri arasında Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dekanı olarak çalıştım. 1996-1997 öğretim yılında Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesinde rektör yardımcısı olarak görev yaptım. 1988 Ocak ayından Mart 2001’e kadar Kırıkkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Öğretim Üyesi ve Bölüm Başkanı olarak çalıştım. 03.04.2001’de Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne geçtim. 24.12.2002 tarihinden beri aynı bölümde başkanlık görevini sürdürmekteyim.

Börekçi: Yıllardır orta öğretimde Türk Dili ve Edebiyatı Eğitiminin yetersizliğinden, eksikliğinden veya etkisizliğinden söz ediliyor. Sizce bu sorunun temel sebepleri neler? Yöntem mi, program mı, anlayış mı?

Ş. Aktaş: Türk Dili ve Edebiyatı Eğitiminin yetersizliği, eksikliği ve etkisizliğinden söz edildiğini belirtiyorsunuz. Haklısınız. Bu sorunun temel sebeplerini soruyorsunuz. Bunu ikiye ayırmak gerekir. Çünkü edebiyat eğitimi Türk eğitim sistemi adlı bütün içinde bir cüz durumundadır. Sistemin kusurları, varlığını edebiyat eğitiminde de sürdürmektedir. Bu bizim modernleşme seviyemizle ilgilidir. Birçok problem batılılaşmayı modernleşme sanmamızdan kaynaklanmaktadır. Türk modernleşmesi üzerinde durmadan ve modern olduğunu sanan insanımızın özellikle de aydınımızın eksikliklerini gözler önüne sermeden bu problem hakkında, yani eğitim sistemimizin bütününde görülen aksaklıklar hakkında kanaat belirtmek hatalı olur, bu ayrı bir yazı konusudur. Siz edebiyat eğitiminin yetersizliği, eksikliği ve etkisizliği hakkında düşüncelerimizi sorarken ilgili fakülte ve okullarda görülen yetersizlikleri, öğretmen arkadaşlarımızın edebiyat öğretimindeki eksikliklerini kast etmiş olmalısınız. Ben de bu konudaki düşüncelerimi şöyle belirteyim:

Türkiye’den başka kendi edebiyatını eski, yeni ve halk edebiyatı olmak üzere bölerek okutan hiçbir ülke yoktur. Böyle bir bölümlenme edebiyat tarihi için geçerlidir. Zaten biz de edebiyat eğitimi adına edebiyat tarihi okutmakla meşgulüz. Ayrıca edebiyat ve hatta eğitim fakültelerimizin ilgili bölümleri XIX. Yüzyılda

milletlerin kendi kültür geçmişlerini mekan edip araştırdıkları dönemin zevki ve anlayışı hakimdir. Yani Türkoloji öğrenimi esas alınmıştır. Kuruluş böyledir. Türkoloji gereklidir. Türkolog olmak da çok zordur ve çok ciddi bir iştir. Azıcık Osmanlı Dönemi Türkçe' si öğrenmek ve edebiyatı hakkında birkaç söz duymakla Türkolog olunmaz. Bu işi üstlenecek bir kurum bulunmalıdır. Edebiyat fakülteleri edebiyatla, eğitim fakültelerinin edebiyat eğitimi bölümleri de edebiyat ve Türkçe eğitimi ile uğraşmalıdır. Her iki fakültedeki ilgili iki bölüm derece farkıyla edebiyatı ele almak, onu incelemek ve öğretmek zorundadır. Bu yapılıyor mu? Uzmanlık alanlarımızın adları bile bizim edebiyat adına kültür hayatının bazı alanlarıyla ve pozitivist zihniyetle düzenlenmiş edebiyat tarihiyle uğraşmakta olduğumuzu ortaya koymaktadır. Her iki fakültedeki edebiyat bölümlerinde dilbilim, edebiyat teorisi, stylistique (dil ve anlatım), anlambilim, yorumbilim, metinler arası ilişkiler, edebi eleştiri, edebiyat tarihi, mukayeseli edebiyat gibi temel dersler konulmalı; edebiyat güzel sanat dalı olarak ele alınmalıdır. Edebiyat ilmi diye bir çalışma alanının ortaya çıktığı gözden uzak tutulmamalıdır. Türkçe'nin tarihi ve Türkiye Türkçe'si Grameri de verilmelidir. Bu dersler kültür alanının (tinsel alan) felsefe, sosyoloji, psikoloji disiplinleriyle desteklenmelidir. Eğitim felsefesi vermeden okutulan eğitim dersleri eğitimin pratik yönüyle ilgili beceri kazandırmanın ötesine geçemez, geçememekte.

Öyleyse önce edebiyat öğretimi yapan kurumları düzenlemek gerekir. Üniversite düzeyinde edebiyat öğretimi yapmadan, ne edebiyattan anlayan uzman ne de edebiyat öğretimini üstlenen öğretmen yetiştirilebilir. Şu anda uygulamaya konulan lise edebiyat programı ile dil ve anlatım programını biz hazırladık. Batı ülkelerindeki programlardan, farksızdır. Zamanın getirdiği yeni dikkat ve anlayışı yansıtmaktadır. Ancak bunu uygulayacak öğretmen var mıdır sorusuna olumlu cevap veremem. Görülüyor ki bu problemin çözümü, her şeyden önce edebiyat alanında uzman ve öğretmen yetiştirmekte gizlidir. Bunun da nereden kaynaklandığı ve nasıl çözümleneceği yukarıda belirtilmiştir.

Börekçi: Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin hizmet öncesi iyi yetiştiklerini düşünüyor musunuz? Eğitim Fakülteleri yeniden yapılandırılmış biçimiyle yetkin öğretmen yetiştirebiliyor mu? Yoksa sorunun asıl kaynağı

fakülteler mi? Böyle ise ne yapmak gerekir?

Ş. Aktaş: Bu sorunuza da yukarıda cevap verdim sanıyorum. Ancak şunu da ilave etmek istiyorum. Her iki fakültedeki bölümlerde okutulacak ders adları ve bunların içerikleri yeniden belirlenmelidir. YÖK elindeki malzemeyi bilmeden bu bölümleri, programları düzenlemekte serbest bırakmaktadır. Bu da geçmiş halde yaşamaya sebep olmaktadır. Demek ki yeni ve köklü bu düzenlemeye ihtiyaç vardır.

Börekçi: Orta Öğretimdeki Türk Dili ve Edebiyatı dersinin programını hazırlayanlardan biri olarak yeni programın temel yaklaşımından söz eder misiniz? Yeni programın temel felsefesi nedir?

Ş. Aktaş: "Türk Edebiyatı", "Dil ve Anlatım" derslerinin programlarındaki kusur ve sevap bana aittir. Arkadaşlarım yardımcı olmuşlardır. "Türk Edebiyatı" programı edebiyat tarihi ve yazar biyografisi öğretmeyi bir tarafa bırakıp metin çözümlemesini esas alan bu anlayışla düzenlenmiştir. Herkes metin çözümlemesi yaptığını zanneder. Bu iş kolay değildir. Metin üzerinde konuşmak başka bir iş, onu çözümlenmek başka bir iş. Programda metnin yapı, tema, dil ve anlatım bakımlarından nasıl çözümlenip anlamlandırılacağı ve kazanımlar gösterilmiştir. Türk edebiyatının her dönemine ait metinler üzerinde nasıl durulacağı belirtilmiştir. Metnin üslubu üzerinde nasıl durulacağı her dönem de ayrı ayrı gösterilmiş; metnin anlamlandırılması ve yorumlandırılması üzerinde ısrarla durulmuştur.

Bu program, edebiyat tarihi öğretiminden edebiyat öğretimine geçiş için bir kılavuzdur, öğretmen arkadaşlar programı okuyup uygulamaya gayret ederlerse bir iki yıl içinde edebiyat öğretimi olması gereken yere ulaşır sanıyorum. Daha önce edebiyat ve dil ile ilgili birçok ders vardı. Şimdi bu ikiye indi. Biri "Türk Edebiyatı" diğeri ise "Dil ve Anlatım" iki bağımsız ders var. Bu değişiklikten herkes memnun.

"Dil ve Anlatım" da dil öğreniminin şoförlük gibi uygulamaya bağlı olduğu, kuralları ezberlemekle yazı kaleme alınamayacağı teniel hareket noktasıdır. Birinci sınıfta dil ve dil öğreniminin önemi üzerinde duruldu; kullanılacak metot ve malzeme tanıtıldı. Sesten paragrafa dil malzemesinin özellikleri uygulamalı olarak tanıtıldı. İkinci sınıfta anlatım türleri, üçüncü ve dördüncü sınıflarda metin türleri

üzerinde duruldu.

Her seviyede biçimle anlamın birlikteliği; seçilmiş metinler çevresinde uygulamanın gerekliliği gösterildi. Her iki programda da etkinlikler ve açıklamalarla uygulayacaklara yardım etmek, yol göstermek istenildi. Programlar incelendiğinde bunlar görülecektir.

Börekçi: Bu program sizce neyi, nasıl değiştirecek? Programın uygulanabilirliği nelere veya kimlere bağlı? Bu program öğretim yöntemlerini de beraberinde getiriyor mu?

Ş. Aktaş: Bu programın uygulayıcısı öğretmen arkadaşlarımdır. Meslektaşlarımdan ciddi hizmet içi eğitime ihtiyacı duydukları bilinmektedir. Kendileriyle konuşulduğunda programla gelen yenilikleri çok çabuk kavramaktalar.

Börekçi: Bu programı ideal olarak değerlendirebiliyor musunuz? Sizce eksikleri var mı?

Ş. Aktaş: Bu program gereğinden daha ayrıntılı hazırlandı. Çünkü kılavuz olmak iddiasındadır. Programın uygulamayla zenginleşeceği bilinmektedir. Bir müddet uygulandıktan, öğretmenlerimiz programın ruhunu kavradıktan sonra kısaltılmalı ve yaygınlaştırılmalıdır. Eksikliği ve kusuru uzunluğudur.

Börekçi: Bize zaman ayırdığınız ve –her zamanki gibi- doyurucu cevaplar verdiğiniz için teşekkür ediyoruz.